

STORTINGET

Innst. 305 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:6 (2019–2020)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død)

Til Stortinget

Sammendrag

Dokument 12:6 (2019–2020), grunnlovsforslag fremmet av Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg, gjelder endring i Grunnloven § 93. Forslagsstillerne viser til at respekten for liv og menneskeverd er et av de grunnleggende prinsipper i vår kulturarv og preger vårt samfunn både gjennom lovgivning og etiske normer.

Retten til liv, frihet og personlig sikkerhet er fastslått i Verdenserklæringen om menneskerettighetene av 10. desember 1948 (art. 3). Retten til liv er videre slått fast i Den europeiske menneskerettskonvensjon (art. 2), FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (art. 6) og FNs barnekonvensjon (art. 6), som alle er ratifisert av Norge og er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven.

Vern om menneskelivet og personlig frihet er så grunnleggende prinsipper at de også bør komme til uttrykk i Grunnloven. Retten til liv og retten til frihet er to av grunnpillarene i vår vestlige kulturkrets. Etter denne tradisjon er det et mål for ethvert samfunn å trygge det

enkelte menneskes liv og gi det mulighet for livsutfoldelse.

Hensikten med en grunnlovsbestemmelse er å understreke at den grunnleggende respekt for liv og menneskeverd fortsatt skal prege vårt samfunn.

Menneskeverdet er ikke avhengig av det enkelte menneskets egenskaper og mulighet for livsutfoldelse. Alle mennesker har samme verdi.

Menneskeverdet er ikke betinget av kjønn, rase, utseende, alder, seksuell legning, helse eller funksjonsdyktighet. Mennesket oppnår ikke sin egenartede verdi i kraft av en bestemt utrustning eller som følge av bestemte prestasjoner. Retten til liv er den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter.

Den medisinske utvikling har ført til en situasjon hvor mennesker i større grad enn tidligere kan velge mellom liv og død. Vi står overfor nye problemstillinger både ved livets begynnelse og avslutning og trenger en sterkere bevisstgjøring av de etiske vurderinger i disse sammenhenger. Dette aktualiserer et klart grunnlovsmessig utgangspunkt når lovgivning på til dels nye områder skal utformes.

Flere problemstillinger reiser seg omkring svangerskapsavbrudd og fosterdiagnostikk. Stadig flere sykdommer og misdannelser kan diagnostiseres allerede på fosterstadiet. Vi står derfor ikke lenger bare overfor spørsmål om svangerskapsavbrudd av hensyn til andre enn fosteret, for eksempel moren, men i økende grad spørsmål om svangerskapsavbrudd som innebærer kvalitative vurderinger av menneskeverdet.

Forslagsstillerne viser her til debatten om «sorteringsamfunnet» og de sterke reaksjonene på at det nå er mulig ved hjelp av ulike former for fosterdiagnostikk selektivt å fjerne fostre med for eksempel uønsket kjønn eller med funksjonshemninger som Downs syndrom.

Utviklingen innen bio- og genforskning reiser ytterligere spørsmål om vern av fosteret, bruk av fostervev mv. Den raske utvikling innen moderne reproduksjonsteknologi for å avhjelpe barnløshet reiser også spesielle etiske spørsmål.

Den medisinske utviklingen har også ført til at en ved livets avslutning oftere enn før står overfor vanskelige etiske avveininger. Hvor lenge skal den medisinske behandlingen fortsette eller kunstig liv opprettholdes? Det har i stor utstrekning vært overlatt til legene å vurdere og ta standpunkt i disse spørsmålene. Det er imidlertid også et samfunnsansvar å sørge for en gjennomdrøfting av dette. Det er rimelig å grunnlovfeste at retten til liv gjelder til en naturlig død.

Som en konsekvens av det menneskesyn forslagsstillerne har gitt uttrykk for, mener forslagsstillerne at menneskelivet er ukrenkelig fra begynnelse til slutt. Retten til liv og legemlig integritet må omfatte hele livsspannet fra den første begynnelse ved befruktning til døden inntreffer.

Hvordan vern av livet skal utformes og hvilke nødsituasjoner som skal kunne begrunne unntak fra det prinsipielle utgangspunkt, må avklares i forbindelse med lovgivningsarbeidet på de enkelte felter.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«§ 93 første ledd annet punktum skal lyde:

Menneskeverdet skal være ukrenkelig, og enhver har rett til legemlig integritet fra unnfangelse til naturlig død.

–

Menneskeverdet skal vere ukrenkjeleg, og kvart menneske har rett til lekamleg integritet frå det blir unnfanga, til det døyr ein naturleg død.

§ 93 første ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kari Henriksen, Lubna Boby Jaffery og Bente Irene Aaland, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, og fra Venstre, Grunde

Almeland, viser til Dokument 12:6 (2019–2020) om endring i Grunnloven § 93, hvor det foreslås vern av liv fra unnfangelse til naturlig død.

Komiteen understreker at retten til liv er den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter. Retten til liv er fastslått i Verdenserklæringen om menneskerettigheter av 10. desember 1048 (art. 3) og en rekke konvensjoner, blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon (art. 2), FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (art. 6) og FNs barnekonvensjon (art. 6). Disse konvensjonene er ratifisert av Norge og gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven.

Komiteen viser til at § 93 kom inn i Grunnloven i forbindelse med Stortingets vedtak om grunnlovfesting av menneskerettigheter 13. mai 2014. Bestemmelsens første ledd lyder:

«Ethvert menneske har rett til liv. Ingen skal dømmes til døden.»

Komiteen viser til at Kristelig Folkeparti gjennom flere stortingsperioder har fremmet forslag om retten til liv, jf. Innst. S. nr. 95 (2006–2007), Innst. 305 S (2011–2012) og Innst. 182 S (2013–2014). Forrige gang forslaget ble framsatt, var i Dokument 12:4 (2015–2016), jf. Innst. 288 S (2018–2019).

Komiteen mener at det hverken er behov for eller ønskelig å utvide § 93 som foreslått. Komiteen anbefaler derfor at forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiets representanter er fristilt i spørsmål om abort.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til grunnlovsforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 12:6 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Hans Fredrik Grøvan, Jorunn Gleditsch Lossius, Geir Sigbjørn Toskedal, Steinar Reiten og Torill Selsvold Nyborg om endring i § 93 (vern av liv fra unnfangelse til naturlig død) – bifalles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 25. april 2023

Peter Frølich
leder

Grunde Almeland
ordfører